

Atatürk ve Halk Eğitimi

Nida BAYINDIR*

Özet: Toplumsal gelişimin sağlanması, toplumu oluşturan her bireyin belli ölçüde eğitilmesini gerektirmektedir. Halk eğitimi olarak bilinen bu süreç, aynı zamanda kitlesel boyutta bir dönüşümü de ifade etmektedir. Nitekim Atatürk döneminde başlatılan halk eğitimi çalışmaları, onun önderliğinde sistematik bir süreç haline getirilmiştir. Ayrıca bu toplumsal dönüşümün, halkçı bir bakış açısı ile yönlendirilmesi ve milletin kültürel düzeyini yükseltecek bir vizyona sahip olması beklenmiştir. Bu çalışmanın amacı; ulu önder Atatürk'ün eğitim ile halkın ayrı düşünülmemeyeceğine olan inancının halkın eğitilmesiyle nasıl pratiğe dönüştürüldüğünün bir tasviridir.

Anahtar Kelimeler: Halk, halkçılık, eğitim, halk eğitimi

Atatürk and Public Education

Abstract: In order to achieve social development, it is necessary to educate every individual that forms the society to some extent. This period, known as public education, also refers transformation in the mass dimension, in fact, the public education studies, started in Atatürk's period, was made a systematic period in his leadership. It was expected that this social transformation had a vision that was blended with a public perspective and would increase the cultural level of the nation. This study's aim is to analyze how Atatürk' belief that is to think education and public inseparable, was turned to practice with the training of public.

Keywords: Public, populism, education, public education

Atatürk'ün Halka Verdiği Önem

Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın ardından, canlı tutulan halkçılık düşüncesi çerçevesinde yeni bir devlet kurmuş ve bu konudaki düşüncelerini de her fırsatta dile getirmiştir. Zaten halkın içinden gelen ve ondan hiçbir zaman kopmayan bir lider olan Atatürk, 1923 ve sonrasında yaptığı konuşmalarında halk ve halkçılık

düşüncelerine sürekli yer vermiş, bu prensibin ana hatlarını çizmeye ve onları yerine getirmeye çalışmıştır. Bilindiği gibi O, gerek savaşın ilk günlerinde gerekse 1930 ve sonrasında halka gitmeyi ve halkını aydınlatmayı görev bilmiş, yeni Türkiye Devleti'nin bir halk devleti, halkın devleti olduğunu söyleyerek, kurduğu halk devletinin temellerini güçlendirmenin yollarını aramıştır (ASD, C.I, 1997:338).

Türkiye'nin çağdaş bir halk devleti olarak varlığını sürdürebilmesi için özellikle 1923 ve sonrasında sosyal ve kültürel inkılabın gerçekleştirilmesi adına ülkede adeta bir seferberlik başlatılmıştır. Bu bağlamda pek çok alanda yeni düzenlemelere gidilmiştir. Ancak şu bir gerçektir ki, yapılan inkılabın halka ulaşmasında ve halkın bunların tamamından haberdar olmasında bazı ciddi problemler yaşanmıştır. İşte bu durumu fark eden Atatürk, çıktığı yurt gezilerinde bir yandan halkın nabzını tutmaya çalışırken, bir yandan da özellikle Cumhuriyetin ilkeleri konusundaki hassasiyetini ortaya koymak için uğraşmıştır. Yapılan konuşmalar ve geziler Gazi'ye zamanla, inkılabın halka aynı hızla ulaşmadığını, bazı kopuklukların olduğunu ve en önemlisi de Osmanlı'dan beri gelen aydın-halk arasındaki kopukluğun devam ettiğini göstermiştir. Nitekim 1930 ve sonrasında ortaya çıkan bu tablo, Atatürk'ün ülke çapında yeni bir örgütlenmeye gitmesine yol açmıştır. İnkılabı yapan kadronun halka karışması, aydın-halk arasındaki kopukluğun giderilmesi, inkılabın hızına halkın yetiştirilmesi ve bunun için de halkın inkılab ilkeleri doğrultusunda eğitilmesi için hemen harekete geçilmiştir. Zaten 1930'lardaki bu yaklaşım, Türkiye'nin kültür politikalarının şekillenmesinde hareket noktası olmuştur. İşte Atatürk'ün 1930'larda devletin halkla bütünleşmesi, kaynaşması ve mevcut kopukluğun giderilmesi amacıyla başlattığı bu mücadelenin adı halk eğitimi olmuştur.

Halk eğitiminin başlangıç sloganı olan "Halkı tanımak, halkı anlamak ve halk için halka doğru yürümek" söylemi Türkiye'nin daha II. Meşrutiyet döneminde tanıştığı, o dönemin yazarlarının çalışmaları sayesinde muhatap olduğumuz çalışmaların başında gelen bir konudur. Bilindiği gibi II. Meşrutiyet dönemi, halkçı düşüncelerin gerçek anlamda Türk toplumu ve düşünce hayatına girdiği bir dönem olmuştur. Temel felsefesi "halka doğru gidiş" olan Rusya'daki Narodnik hareketin etkilerinin de görüldüğü bu dönemde, milletin kültür seviyesini yükseltmek için halka doğru gitmenin zorunluluğu kabul edilmiştir (Eraslan, 2003). Sözü edilen süreçte, aydın-halk arasındaki uyumsuzluk, halkın okumadığı, cehaleti, yetersizliği gibi konular üzerinde durulmuştur. Başta Mehmet Akif olmak üzere pek çok kişi bu mevzulara değinmiştir. Mesela Mehmet

* Yrd.Doç.Dr.,Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Akif dergideki yazılarında halkın okuduğunu anlaması gerektiği, okumaya olan bu ilgisizliğin ilerlemeye de mani olduğu, halka ciddi anlamda kimsenin bir şeyler anlatmaya yanaşmadığı gibi mevzular ile aydın-halk arasındaki ilişkiden bahsetmiştir. Halka ulaşmanın ve onu ülke meselelerine ortak ve alakadar etmenin aydınların görevi olduğunu savunan Akif, ekonomik ve kültürel seviyenin yükseltilmesi ve başarıya ulaşılabilmesi için kesinlikle halkın bilgilendirilmeye ihtiyacı olduğunu vurgulamıştır (Eraslan, 2003) diyerek, ülkedeki meşrutiyet gerçeğinin de altını bir kez daha çizmiştir. Zaten *Halka Doğru*'nun çıkış gerekçesi de, aydın-halk arasındaki farklılığı tespit etmek ve eleştiriler getirerek çözüm önerileri ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla *Halka Doğru*'da çıkan yazılar da hep bu amaca yönelik olmuş ve halka doğru gitmenin formülleri tartışılmıştır. Üzerinde durulan başka bir husus ise halkın her şeyi devletten beklemesi olmuştur. Bu tür yazılarda aslında devletin zayıf olduğu, vatandaşın devlete sahip çıkması gerektiği üzerinde yazılmıştır. Böylece hem aydınlara, hem halka, hem de devlete mesaj verilmeye çalışılmıştır.

Atatürk'ün Halkçılık Anlayışı ve Halk Eğitimi

II. Meşrutiyet döneminde tanıştığımız ve tartışmaya başladığımız bu konu, Cumhuriyet döneminde de Atatürk ile birlikte tekrar gündeme getirilmiş ve halk için yapılan çalışmaların başında gelmiştir. 1923 ve sonrası halk nedir?, kimdir?, halkın sınırları var mıdır?, gerçek kimliği nedir? gibi sorularla ve gerçeklerle karşı karşıya kalındığı bir dönem olmuştur. Sonuçta halk ve halk terbiyesi yeni rejimin ve onun özünde olan halkçılık anlayışının bir sonucu olarak gelişme göstermiş ve çok daha ciddi bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır.

Bilindiği gibi Cumhuriyet rejimi, cumhuriyetçilik ve milliyetçilik ilkeleri ile bütünleşen halkçılık düşüncesi ile temellenmiş ve Atatürk'ün değişmez ilkelerinin başında yer almıştır. Bugüne kadar çok sayıda tanımlanan halkçılığı "*halk adına konuşmak ve onun iyiliğini istemek, halk yararını her sahada ve en önde ve vazgeçilmez saymak*" olarak tanımlamak mümkündür (Eraslan, 2003). Halkçılık düşüncesi ülkemizde Milli Mücadele yıllarında şekillenmeye başlamış, toplumsal bütünleşme zorunluluğu ve siyasî nedenlerden ötürü de siyasî boyutu ağır basmıştır (Toprak, 1977). Millî Mücadelenin hemen akabinde karşılaşılan siyasî ve iktisadî problemler, Türkiye'nin kendisine hedef olarak belirlediği medeniyet seviyesi, halkçılığın tekrar ele alınmasına neden olmuştur. Bundan sonraki süreçte ise gerek Şubat 1923 tarihli İktisat Kongresi, gerek halkçılık esasına dayalı olarak kurulan CHP, gerekse ondan sonra yaşananlar halkçılık

düşüncesini daha fazla ön plana çıkarmıştır. Bu bağlamda Atatürk problemleri ortadan kaldırmak ve halkla doğrudan iletişim kurmak için hemen harekete geçmiştir. Bu yönde şekillenen halkçılık ilkesi, seçkin azınlık eğitiminden kitle eğitimine geçişi sağlamış ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya çalışmıştır. Halk eğitimi ve özellikle kadın eğitimine, ayrıca bir önem verilmiştir (Bursalıoğlu, 1994).

Özellikle çok partili hayat denemesi sonucunda ülkede başlayan anlaşmazlıklar ve gruplaşmalar, ulusun bütünlüğünü zobabileceği, bir kaos yaratabileceği ve hatta yapılan inkılapların yara alabileceği gibi endişelerden ötürü yakından takip edilmesi ve bu yüzden de tüm yönetimin CHP'nin idaresi altında kalması düşünülmüştür. Geçen zaman zarfında mevcut halkçı düşüncede halk-aydın ikilemi ise hep yaşanmıştır. Osmanlıdan beri tartışlagelen bu ikilemde halkı aydınlatma rolü yine seçkinlere yani aydınlara yüklenmeye çalışılmıştır. Bir anlamda bütün değişimi halka götürecektir, onu uygar dünya ile tanıştıracak, halk için halka doğru gidecek olanlar hep aydınlar olarak gösterilmiş, böylelikle onlara büyük bir misyon yüklenmiştir. O günlerde halk, aydınların gözünde cahil, kaba ve yönetilmesi gereken bir grup olarak görülmüştür. Aydın-halk ilişkisi her zaman için tartışma konusu olmuş, iki grup arasındaki ilişki sürekli irdelenmeye çalışılmıştır. Konuyla yakından ilgilenen kişilerden birisi de Ziya Gökalp olmuştur. Hatta Gökalp *Türkçülüğün Esasları* isimli kitabında "*Halka Doğru*" isimli bir başlık altında bu konuya değinmiş ve meseleye farklı bir bakış açısı getirmeye çalışmıştır. Ziya Gökalp bu bölümde, halka doğru gitmek ne demektir?, halka doğru gidecek olanlar kimlerdir? gibi sorulara cevap aramış, sonuçta da bu kişilerin seçkinler yani aydınlar olduğunu söylemiştir (Gökalp, 1994). Kısacası Gökalp bu konuya daha 1920'lerin başlarında temas etmiş ve büyük bir misyon yüklediği aydınlara da, onların ancak halka doğru gittikleri takdirde gerçek kültürü ortaya çıkarabileceklerini söylemiştir.

Asıl büyük değişimin Türk aydınında olması gerektiğine inanan Atatürk, çeşitli yerlerde yaptığı konuşmalarında bu konuya özellikle temas etmiştir. Aydınların "*halkın umumi bilgisizliğinden istifade etmeden, onları her konuda bilgilendirmeleri temel vicdani vazife olmalıdır*" diyen Atatürk, halkın içinde bulunduğu cehaletten kurtulması için de "*Felâh-ı hakikîyi istiyorsak her şeyden evvel, bütün kuvvetimiz, bütün süratimizle bu cehli izaleye mecburuz. Burada cehli yalnız okuyup yazmak mânâsına almıyorum; üç-dört sene evvel kendisini cesaret ve ölüme boyun eğmesi hakkında hükümdarının verdiği emirlere, neşrettiği fetvalara, gönderdiği ordulara karşı kıyam etmekle bu cehli yurttığını ve bu cehilden sıyrıldığını ispat etti. Lazım gelir ki, millet bir daha o cehle*

düşmesin. Hepimize düşen vazife dimağları bir daha bu cehle düşmemek için hazırlamaktır" demiştir (ASD, C II, 1997:158). Atatürk daha 1923 yılında yaptığı bu konuşma ile aydınlara ne kadar güvendiğini ve onlardan neler beklediğini bize göstermektedir. Ancak 1930'larda aydınlardan beklenen hareketin arzu edilen düzeye ulaşamamasının nedeni, 1930'lara gelindiğinde okul eğitiminin istenen düzeye gelmemesi ve eğitim sistemindeki bazı problemler konunun tekrar ele alınamaması olmuştur. Özellikle kırsal alanlardaki köylerde, öğretmen ve okul azlığı, okuma-yazma oranlarının düşüklüğü ve en önemlisi de ekonomik sorunlar devleti yeni arayışlara itmiştir. Batı ülkelerindeki demokrasilerde, ülkelerin çağdaş uygarlık düzeyinde kalabilmeleri ve ilerleyebilmeleri için yetişkinlerin eğitimine daha doğrusu kitle eğitimine büyük önem verildiği görülmüştür. Özellikle Orta Avrupa ülkelerinde açılan halk okulları vasıtasıyla halkın her açıdan yetiştirilmesi söz konusu olmuştur. Bu tür kültür merkezlerinin ülkedeki demokrasinin gelişimine de büyük katkı sağlayacağı tespit edilmiştir. Bu durumda Ankara, mevcut sorunları çözebilmek için kolları sıvamış, halkın eğitilmesi için benzer örgütlenmenin Türkiye'de de yapılması işine ağırlık vermiştir. Yani okul eğitimi ile halk eğitiminin birlikte yürütülmesi söz konusu olmuştur (Güneş, 1989, Karaahmetoğlu, 2000, Okçabol, 1996).

Okullardaki eğitim ve öğretim sorunlarının yanı sıra yetişkinlerin, özellikle de okuma-yazma bilmeyenlerin eğitim sorunu meselesi gerçekten 1930'ların ana sorunlarından birisi haline gelmiştir. Bunun için ülke çapında bir seferberlik başlatılmıştır. Öncelikle Türk eğitim sisteminin sorunlarının araştırılması için çok sayıda yabancı eğitimci ülkemize getirilmiş, bunların ve Türk eğitimcilerin hazırladıkları raporlar ve çözüm önerileri doğrultusunda yeni bir eğitim düzeni sağlanmaya çalışılmıştır. Ama halk eğitimi konusu başlı başına bir mücadele gerektirmiştir. Aslında daha 1923'den itibaren yapılan çalışmalar yani harf inkılabı, dil inkılabı, halka yeni alfabeyi öğretip, halkı okuryazar hale getirebilmek amacıyla açılan Millet Mektepleri, Okuma Odaları, Halkevleri ve Halk Odaları hatta Köy Enstitüleri gibi merkezler hep bu meselenin çözümüne yönelik atılmış adımlar olmuştur. Gerek Millet Mektepleri, gerekse Türk Ocakları ile Halkevleri Türkiye'de hem siyasî hem de eğitim açısından ayrı bir öneme sahip olmuşlardır. Mesela Millet Mektepleri yetişkinlere okuma yazmayı öğretmek için ülke çapında bir seferberlik başlatmış ve bu sayede çok önemli sonuçlar elde etmiştir. Türk halkının bilinçlenmesi ve kimliğini kazanmasında bu okulların ciddi oranda katkıları olmuştur. Türk Ocakları ile Halkevleri ise halk eğitiminin en önemli organları olarak işlev görmüşlerdir. Türk Ocakları ile başlayan süreci Halkevleri sonra da Köy Enstitüleri takip

etmiştir. Bu merkezlerde halkı eğitmek ve onları devletin beklentileriyle bütünleştirebilmek için çok sayıda aktivitede bulunulmuştur. Bütün bu çabalarda halkı eğitmenin yanı sıra, özellikle köylülere Cumhuriyeti ve Atatürk'ün ilke ve inkılaplarını daha çok benimsetmeye çalışmak ise belirlenen hedeflerin başında gelmiştir. Eğitimle gerçekleştirecek olan bu süreçte önemli olan halka odaklanmak yani bizzat uygulamalara yönelmek olmuştur (Büyükdüvenci, 1984, Akyüz, 1993, Doğan, 1982).

Halk eğitimi zaten bütün vatandaşların kültür, bilgi, iktisat, ahlâk, siyaset vs. alanda faaliyet göstermesi demektir. Halk eğitiminin ana hedefi de kadın-erkek bütün herkesin okuma- yazma öğrenmesi, hayat ve meslek için gereken zarurî bilgi ve hünnerleri kazanmalarıdır (Halit, 1933). Atatürk'ün öncelikli olarak halk eğitiminden kastı da bu olmuştur. Halk eğitimi döneme damgasını vuran köycülük konusunu da bünyesine almıştır. Çünkü o günlerde köylünün medenî seviyesini yükseltmenin tek çaresi olarak halk eğitimi gösterilmiştir. Bu yaklaşım tarzı aynı zamanda Atatürk'ün halkçılık anlayışının da bir ifadesidir. Bilindiği gibi, Cumhuriyetin ilk günlerinden itibaren siyasî, kültürel ve ekonomik politikalara yön verilmesi sırasında ele alınan halkçılık anlayışı, ülkenin çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşması ve halkın bu standartlarda yaşaması için elzem görülmüştür. Takip edilen halkçılık anlayışı çerçevesinde yapılan inkılaplar da aslında halkın yararına, halk için yapılmıştır. Atatürk'ün burada en büyük hedefi, halka inmek, halkı inkılapların içine dahil edip eğitilmesini sağlamak dolayısıyla medeniyet yolunda onunla el ele beraber yürüyebilmek olmuştur. O yüzden halka doğru gitmekten ve ona hizmet etmekten hiçbir zaman vazgeçmemiştir. 1930 ve sonrasında yurt içinde ve dışında yaşanan gelişmeler sonucunda ise bu konuya daha geniş yer ayırma gereği duymuştur (Kılıç, 1983, Kurt, 2000, Bülbül, 1991).

Halk eğitiminin amaçlarının başında; aklın geliştirilmesini sağlamak, bireyin kendisini geliştirmesini sağlamak, bireysel ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmak ve toplumsal değişmeye destek olmak gelmektedir. Bunun için Cumhuriyetimizin ilk yıllarında halk eğitiminin temel amacı; milli kültür birliğinin sağlanması, vatandaşlık eğitiminin sağlanması ve ülkemizin ihtiyaç duyduğu insan gücünün yetiştirilmesi olmuştur.

Türkiye'de kültür adına böyle ciddi ve önemli bir adımın atılmasında, Avrupa'da açılan Halkevleri, Halk Kültür Evleri gibi gençlik teşkilâtlarının yanı sıra, halk eğitimine verilen önemin araştırılması ve bu doğrultuda yapılan incelemeler son derece etkili olmuştur. Avrupa'da halk ve halk eğitimi her zaman önemini

korumuş ve bu yolda çok ciddi çalışmalar yapılmıştır. Halkın hayatı, dili, inancı, sanatı, adetleri, şarkıları vs. incelenmiş, derlenmiş, kısacası halkın hüviyeti yani kimlik tespiti yapılmıştır. Eğitim almamış kişileri yetiştirmek, almış olanların da bilgi ve kültürlerini arttırmak, onları topluma yararlı birer fert olarak yetiştirmek gibi hedefleri olan halk eğitimi aslında dünyada sıkça görülen bir çaba olmuştur. Şu çok açıktır ki, 1930'lu yıllar eğitim ve öğretim konusunda köklü çözüm yollarının araştırıldığı, Türk eğitimcilerinin gözlem ve incelemelerinin yoğunlaştığı ve Hükümetin yeni arayışlara gittiği bir dönem olmuştur. Böyle bir atmosferde Atatürk halk eğitimi, halkın eğitilmesi için sadece kendisi çalışmamış, bu iş için adeta devleti topyekün seferber etmiştir. Öyle ki, bir ara Finlandiya'da bulunan Fin-Türk Halkı Mektebi Himaye Cemiyeti tarafından açılan bir halk okulu için dahi harekete geçilmekten kaçınılmamıştır. Dönemin İcra Vekilleri Heyeti ile Maarif Vekâleti'nin yaptığı görüşme ve yazışmalar sonucunda, yabancı memleketlerdeki ırkdaşlarımızın talim ve terbiyesi için açılmış olan bu irfan müessesesine yardım edilmesinin çok önemli ve zarurî bir mesele olduğu kanatine varılmış ve okula bir öğretmen gönderilmesi kararlaştırılmıştır (23 Mayıs 1933) (BCA, 030.18.1.2/36.39.16).

Halka doğru gitmek, halkla doğrudan muhatap olabilmek için atılan önemli adımlar arasında, 1927 yılında Ankara'da *Halk Bilgisi Derneği*'nin kurulması da sayılabilir. Bu dernek halk bilgisi çalışmaları kapsamında kısa bir süre için de olsa hem bir boşluğu doldurmuş, hem de yapılan çalışmalara önemli katkılarda bulunmuştur. Cumhuriyetin ilânından sonra millî, manevî, kültürel değerler önem kazanmış ve bu değerlerden batı tekniği ile işlenmek suretiyle bir sentez oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu dönemde Halk Bilgisi Derneği, ülkede bulunan en önemli merkezlerden birisi haline gelmiş ve kısa sürede önemli etkiler bırakmıştır (Şakiroğlu, 1988). Dernek tamamen halkı tanımak ve anlamak amacıyla kurulmuştur. O günlerde konuyla ilgili çıkan haberlerde derneğin kurulması olumlu karşılanmış ve halk adına yararlı bir faaliyet olduğu kanaatine varılmıştır.

Yine halk için çıkartılan dergilerden birisi de 1 Şubat 1929 günü yayın hayatına başlayan *Halk Mecmuası*'dır. Toplam 124 sayı çıkan bu haftalık, resimli ve 3 kuruşa satışa çıkarılan mecmuanın fikir babası, büyük eğitimci, Mustafa Necati Bey olmuştur. Mustafa Necati Bey'in ölümünden hemen sonra çıkan derginin ilk sayısı ona ithaf edilmiş, dergide yaptığı çalışmalardan ve katkılardan övgüyle söz edilmiştir. İlk zamanlar sekiz sayfa olarak çıkartılan dergide haftanın kültürel, siyasî bütün mühim meseleleri ele alınmış, kullanılan çok sayıda resimle halka gelişmeler hakkında bilgi

verilmiştir. Dergide son derece sade bir anlatımla Millet Mekteplerinin çalışmaları, ülkedeki okuma yazma faaliyetleri, haftanın iç ve dış olayları, folklor haberleri, hayvanlar alemi, sağlık ve spor haberleri vs. kısacası her türlü konuya yer verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca özel gün ve haftalara da geniş yer ayrılmıştır. Mesela Nisan ayı sadece çocuklara ayrılmış, çocuk eğitimi, beslenmesi, oyunları gibi konulara ağırlık verilmiştir. Halk Mecmuası'nın önemli ve ilginç köşelerinden birisi de "Vatanımızı Tanıyalım" bölümüdür. Bu başlık altında bir yandan her sayıda bir ilimiz tanıtılmış, bir yandan da "Yurt Bilgisi" başlığı altında her gün farklı konular ele alınmaya çalışılmıştır. Günümüz penceresinden bakıldığında bu tarz mevzular biraz komik gelebilir. 1930'larda patatesin faydalarından ve insanların nasıl beslenip giyinmesi gerektiğinden bahseden dergilerin bugün lazerle hastalık tedavisi, uzay, bilgisayarlar, son teknoloji ile üretilmiş aletlerden bahsetmesi, basındaki ve halk eğitimindeki değişimin geldiği noktayı göstermesi açısından son derece önemlidir (Okçabol, 1996). Çünkü bu tablo Türkiye'nin 1930'larda içinde bulunduğu durumu ortaya koyması ve Atatürk'ün halk eğitimi adına halkı için başlattığı mücadelenin sonuçlarını ortaya koyması açısından üzerinde durulması gereken bir noktadır. Atatürk'ün bu husustaki hassasiyeti, öncülüğü ve çabası ise onun ileri görüşlülüğünün bir işareti olarak değerlendirilmelidir.

Halk Eğitiminde Yaşanan Değişim ve Bugünün Türkiye'si

Halk eğitim çabalarının ana hedeflerinden birisi de ülkede başlatılan okuma yazma seferberliğini gündemde tutmak, gelinen noktayı halka ulaştırmak ve daha fazla insanın bu kervana katılmasını sağlamak olmuştur. Bu bağlamda Millet Mektepleri üzerinde özellikle çok durulmuştur. Ülkenin hemen her yerinde mevcut olan Millet Mekteplerinin ve öğrencilerinin fotoğrafları yayınlanmış ve şehirler arasında adeta bir rekabet ortamı yaratılmak istenmiştir. Erzurum Millet Mektebinde okuyan hanımlar, Tokat Millet Mektebinde okuyan erkekler gibi. Mesela 10 Şubat 1930 tarihinde, o güne kadar Millet Mekteplerinde 480.000 kişinin okuma yazma öğrendiği, bunların 160 bin tanesinin kadın, geri kalanının da erkek olduğu yazılmıştır (Halk Mecmuası, 1930). Açıldığı dönemde yılda 500.000 mezun veren Millet Mekteplerinin her geçen sene mezun sayısında ciddi oranlarda düşüşlerin yaşanması, derginin konuya özellikle el atmasına ve mekteplerin faaliyetlerini sürekli gündeme getirmesine neden olmuştur (Duman, 1991, Çınar, 2002).

Görüldüğü üzere, Atatürk muasır medeniyetler seviyesine ulaşılabilmesi, aradaki mesafenin bir an önce kapatılabilmesi için böyle zor bir mücadelenin içine girmiş, devletle milletin el ele vererek adeta

işbirliği yapmasına öncülük etmiştir. Uzun sürecek bu mücadelede yılmadan, millete olan inancını hiç yitirmeden ve her zaman olduğu gibi yine yol göstererek milletini ilerletmeye çalışmıştır (Soyak, 1973, Karahmetoğlu, 2000).

Sonuç

Sonuç olarak; bugün ülkemiz, halk eğitiminin geliştirilmesinde, ilk referans noktası olarak ülkenin tarihsel, kültürel, sosyal ve ahlaki birikim ve katılımını motivasyon kaynağı olarak görmekte ve Atatürk Türkiye'sinin gelişerek devamlılığını öngörmektedir. Bunun yanında, eğitim sistemini; dünyada yaşanan tüm değişimlere ve bu değişimlere göre şekillenen küresel eğitim politikalarına göre güncelleyerek yapılandırmaktadır. Çünkü bilginin büyük bir hızla yenilenerek üretildiği çağımızda artık bilgiyi kullanma ve üretme becerileri ön plana çıkmıştır. Bu becerilerin kazanılması ve hayat boyu sürdürülmesi; sonuca odaklı ezbere dayalı çıkarımlarla değil, bilgi toplumuna yakışır çağdaş bir eğitimsel dönüşümü gerektirmektedir.

Bu yüzden bilgi çağının değişim aracı olan eğitim, bireyin topluma ve dünyaya uyum sürecinde kendini sürekli geliştirmesi gerçeğinin önceliğini artırmıştır. Yaşanan değişimler, bireyin çoklu beceriye sahip, takım çalışmasına yatkın, yaratıcı, girişimci, bir bilgi düzenleyicisi olmasını gerektirmektedir. Çünkü günümüzde bilgili, becerili ve yaratıcı insan sermayemiz çok daha önemli hale gelmiş ve her yerden bilgiye ulaşmaları kolaylaştırarak öğrenmeleri zenginleştirmiştir. Burada eğitimin amacı; bireylerin sadece bilgilerle donanmaları değil, aynı zamanda onların işlevsel bilgi üretir duruma gelebilmeleri için gerekli fırsatları yaratmak olmuştur. Böylelikle

tasarlanan, topyekün halk eğitimine yönelik yeni anlayışlara kucak açılması, değişime direnmeden her türlü gelişime açık olunabilmesidir. Bu anlamda eğitim, Cumhuriyetten günümüze, bir dönüşüm ve değişim aracı olarak oldukça iyi bir şekilde kullanılmıştır. Çünkü eğitimin nihai çabası, ülkeler için, insanı ve insanlığı geliştirerek daha iyi yarınlar yaratabilmektir (Erdoğan, 2006, Oğuz, 2001, Wilson, 1996, Resnick, 1989). Eğitim sistemimiz bu yolla, demokratikleşecek ve çağdaşlaşacaktır. Öğrenmelerin önündeki engeller kalktıkça ve yaşam boyu eğitim anlayışı sosyal yapılarca devam ettirildiği müddetçe, bireyler daha da özgürleşerek gelişecektir.

Atatürk, eğitimin önemine ilişkin samimi inancını, kişiliğiyle de bütünleştirmiştir. Böylece eğitim uygulamalarının içinde bizzat bulunmuş, birçok eğitimsel yeniliklerin başlatılmasında fülken rol almış ve ulusal eğitim politikasının temellerini belirlemiştir. Bu çerçevede eğitim ilkelerine dayalı yasalar hazırlanmış, bunların uygulanmasını izlemiş, gerektiği durumlarda tahtanın başına geçmiş, yeni Türk harflerini halka öğretmekte çaba göstermiş, öğretim kürsülerine çıkmış, öğretim programlarının hazırlanmasıyla görevli komisyonları yönetmiş, ders kitaplarıyla ilgilenmiş, ders kitabı yazmış, öğretmenlerle sık sık konuşmuş, ve eğitimi yaymayı teşvik etmiştir. Bizzat öğretmenlik de yaparak eğitim süreci uygulamalarına katılarak da "Milletin Eğiticisi" durumuna gelmiştir. Atatürk; halkı değiştirmek, değişimi halka mal etmek, en önemlisi de bilinçli nesiller yetiştirebilmek için her zaman yoğun bir mesai içinde olmuştur. Atatürk'ün, hedeflenen çağdaş uygarlık seviyesine ulaşılabilmesi için, halkıyla birlikte bu yolda yürümekten hiçbir zaman kaçınmadığı da kesinlikle unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

Akyüz, Y. (1993). *Türk Eğitim Tarihi Başlangıçtan 1993'e*, İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.

Atatürk'ün (ASD) Söylev ve Demeçleri (1997). Ankara: C. I-III, TTK.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030.18.1.2/36.39.16.(erişi: S. B.Uluskan)

Bursalıoğlu, Z. (1994). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Ankara: Pegem Yayınları.

Bülbül, S. (1991). *Halk Eğitimine Giriş*, (Ed: H. Seçim), Eskişehir: AÖF Yayınları No 213.

Büyükdüvenci, S. (1984). Atatürk'ün Eğitim Felsefesi, Ankara Üniversitesi Eğitim

Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 17 sayı:1-2, 463-472.

Çınar, İ. (2002). *Eğitimin Tarihsel Temelleri Eğitim Üzerine* (Ed. E Toprakçı) Ankara: Ütopya Yayınları.

Doğan, H. (1982). Atatürk'ün İşlevsel Eğitim Anlayışı, *Millî Eğitim, Eğitim, Bilim ve Sanat Dergisi* (Nisan-Mayıs-Haziran), Sayı: 57, 29-34.

Duman, A. (1991). Türkiye'de Yetişkin Eğitimi Alanında Karşılaşılan Sorunlar, *Eğitim ve Bilim*, 1991, Cilt:15, Sayı:82, s.43-46.

Eraslan, C. (2003). *Yakın Dönem Türk Düşüncesinde Halkçılık ve Atatürk*, İstanbul: Kumsaati Yayınları.

- Erdoğan, İ. (2006). *Çağdaş Eğitim Sistemleri*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gökalp, Z. (1994). *Türkçülüğün Esasları*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Güneş, F. (1989). Kırsal Bölgelerin Kalkınmasında Halk Eğitiminin Rolü, *Çağdaş Eğitim*, sayı 143, 38-44.
- Halit, O. (1933). *Cumhuriyette Halk Terbiyesi*, Ülkü, C. II, Kasım, 10: 289-293. (erişi:S.B. Uluskan)
- Halk Mecmuası, 10 Şubat 1930, (erişi: S. B. Uluskan)
- Karaahmetoğlu, İ. (2000). *Atatürkçülüğün Çağdaş Boyutları*, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Kılıç, E. (1983). *Yaygın Eğitim, Cumhuriyet Döneminde Eğitim*, Ankara: MEB Yayınları 91.
- Kurt, İ. (2000). *Yetişkin Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Oğuz, O, Oktay, A. & Halis, A. (2001). *21. Yy. 'Da Eğitim Ve Türk Eğitim Sistemi*. İstanbul: Sedar Yayıncılık.
- Okçabol, R. (1996). *Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi)*, İstanbul: Der Yayınları 149.
- Resnick, B. (1989). *Knowing, Learning And Instruction*. N.Jersey: Lawrance Erlbaum Associates Publishers Inc.
- Soyak, H, R. (1973). *Atatürk'ten Hatıralar*, C. II, İstanbul: Yapı Kredi Bankası Yayınları.
- Şakiroğlu, M, H. (1988). *Atatürk Döneminde Başlatılan Tarih Çalışmaları ve Halk Bilgisi Alanındaki Gelişmeler*, Erdem, C. IV, 12: 813-877.
- Toprak, Z, (1977) *Halkçılık İdeolojisinin Oluşumu*, Atatürk Döneminin Ekonomik ve Toplumsal Sorunları Semineri (1923-1938), İstanbul: Düzenleyen İktisadi Ticari İlimler Akademisi İstanbul Şubesi.
- Wilson, A. T. (1996). *Reaching For A Better Standard*. Newyork: Teacher College Press, Inc.